

MEDİKAL MODELDEN ÇEVRESİ İÇİNDE BİREY YAKLAŞIMINA GEÇİŞİN TARİHSEL OLAYLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

HAKAN ALPASLAN*

Öz

İnsanın kendisini ve çevresinde gelişen olayları anlamaya çalışan sosyal hizmet, toplumsal ve tarihsel olaylara bağlı olarak kendi kuramsal çerçevesini belirleyen bir disiplindir. Bu görüşe göre; liberal ekonomik modelin etkin olduğu yıllarda medikal yaklaşım, 2. Dünya Savaşı sonrasında sosyal devlet vurgusunun ön plana çıktığı dönem itibarıyla ise çevresi içinde birey kavramı sosyal hizmet disiplininin ana gövdesini oluşturmuştur.

Bu çerçevede çalışmanın amacı; medikal modelden çevresi içinde birey kavramına geçiş sürecini liberalizm ve sosyal refah devlet sistemleri eşliğinde tartışmaktır. Bu tartışma sürdürülürken, devlet yapısı içindeki hakim ideolojik görüşün, sosyal hizmetin teorik ve pratik çerçevesini doğrudan belirlemesi, çalışmanın temel dayanağı olarak ön planda tutulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Medikal Yaklaşım, Çevresi İçinde Birey, Liberalizm, Sosyal Refah Devleti

IN THE ENVIRONMENT OF THE INDIVIDUAL THE MEDICAL MODEL APPROACH TO EVALUATION IN THE CONTEXT OF HISTORICAL EVENTS OF THE TRANSITION

ABSTRACT

Social service which concerns with understanding one of himself/herself and events and incidents happening at surrounding is a discipline sets its own institutional frame based on communal and historical events. According to this view, medical approach during the period that liberal economic model was influential, and the concept of the individual within the surrounding during the period of social state emphasis was prominent after World War II, has been the main body of social service discipline. In this frame, the purpose of this study is to discuss the transition from medical model to the concept of the individual within the surrounding in company with liberalism and social welfare state systems. While this discussion is kept on, determination of dominating ideological view in the administrative structure of the theoretical and practical frame of social services will be put at the forefront as the main basis for the study.

Keywords: Medical Approach, Individual within the Surrounding, Liberalism, Social Welfare State

Giriş

Sosyal hizmetin sistemli bir şekilde ortaya çıkışı, literatürde sanayileşme dönemiyle birlikte ele alınmaktadır. Bu dönem itibarıyla dezavantajlı gruplarla mikro, mezzo ve makro çalışmalar önem kazanmış, çeşitli kuramsal yaklaşımlarla sosyal hizmet kendi müdahale sistemini oluşturmuştur. Ülkelerin özgün durumları ve kendi içlerinde geliştirdikleri sosyal hizmet müdahale yöntemlerini yok saymadan literatürde yer alan genel kanı bu anlamıyla sanayileşme perspektiflidir.

Sanayileşme dönemini baz alan bu düşünceye ek olarak sosyal hizmetin tarih içindeki teorik ve pratik gelişimsel yönü birçok dinamiğe bağlı olarak değişikliklere uğramıştır. Uluslararası ve yerel düzeyde meydana gelen ekonomik ve ideolojik değişimler bu anlamıyla sosyal hizmetin yapısını doğrudan etkilemiştir.

* Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

Sosyal hizmetin devlet yapısında ideolojik bir araç olması, meydana gelen değişimlerden etkilenmesi anlamına gelmektedir (Topçuoğlu ve Akbaş, 2009: 177). Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da sosyal refah temelli devlet yapısının gelişimi bu anlamda önemlidir. Koray (2007)’a göre, 20. yüzyılın ortalarından itibaren etkili olmaya başlayan sosyal politikalar ekonomik, siyasal ve sosyal sistem içinde gelişmiştir. Sosyal hizmet alanı da bu değişimlerden etkilenmiş, kendi teorik ve pratik çerçevesini toplumsal koşullara göre belirlemiştir. Refah devleti içinde yürütülen sosyal politikaların 1945 yılı itibariyle liberal devlet anlayışının tam tersi yönde seyretmesi, siyasal ve toplumsal yapıda meydana gelen değişimlere bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal hizmetin de sosyal politikalar içinde önemli bir yer tutmasını göz önünde bulundurduğumuzda, mesleğin kuramsal yapısında ve uygulanmasında farklılaşmaların olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Liberal ekonomik modele dayalı devlet içindeki sosyal hizmet düşüncesiyle, sosyal refah devleti içindeki sosyal hizmetin rolü bu anlamda tartışmaya ihtiyaç duymaktadır. Çünkü kişinin ruhsal durumunu müdahale sürecinde tek başına ele alan medikal modelden, bireyin çevresinde bulunan tüm dinamikleri uygulama alanı içine katan çevresi içinde birey yaklaşımına geçiş, devletlerin ideolojik yapılarındaki bu değişimle birlikte gelişmiştir.

Sosyal hizmet müdahalesi içinde problemlerin çözüm noktasının salt bireyin kendisiyle mi, yoksa bireyin çevresinde gelişen tüm dinamiklerin sorun kapsamında düşünülmesiyle mi ele alınması gerektiği, çalışma kapsamında tarihsel gelişmeler ile birlikte tartışılacaktır. Hayatın her alanında ortaya çıkan olgu ve olayları neden-sonuç ikililiği içinde düşündüğümüzde, çevresi içinde birey kavramının hangi koşullarda, nasıl ortaya çıktığını açıklığa kavuşturmak bu kapsamda sosyal hizmetin bugünkü konuma ışık tutacaktır.

Bu tartışma yapılırken sosyal hizmetin bir devlet aygıtı olduğu ön kabulüyle tarihsel gelişmeler sıralanacaktır. Sosyal hizmet açısından değişimin hangi boyutlarda ve ne gibi olaylar eşliğinde gerçekleştiği ise 1945-1975 yılı Avrupa kapsamında sınırlandırılacaktır. Bu sınırlandırmanın sebebi ise; sosyal hizmetin, refah devletinin altın çağı olarak değerlendirilen bu dönem itibariyle çevresi içinde birey kavramını kendi literatürüne dahil etmesinden kaynaklanmaktadır. 1929 Büyük Buhranı, 2. Dünya Savaşı, liberalizmin zayıflaması, sosyal refah düşüncesinin Avrupa özelinde hakim devlet ideolojisi olması, sosyal hizmetin değişim sürecindeki ana etmenler olarak konu dahilinde tartışılacaktır.

Sosyal Hizmetin Gelişim Tarihinde Liberalizm ve Medikal Modelin Etkisi

Sosyal hizmet sistematik olarak düzenli bir müdahale geleneği yakalamadan önce, ilk olarak dini grupların ve toplumda görece zengin olarak tanımlanan kişilerin, maddi olarak düşük seviyede olan bireylere yardımları ile başlamıştır. Gıda ve barınak gibi yardımların sağlanmasını üstlenen bu gruplar, dini boyutta telkin yöntemleriyle, ekonomik sorunların çözümü çerçevesinde adımlar atmışlardır. Devletlerin sosyal alanda etkin olmadığı bu sistem içinde kilise, vakıf ve çeşitli hayırsever kurumlar dezavantajlı gruplarla çalışmalar yürütmüşlerdir.

I.Dünya Savaşı öncesindeki yılları kapsayan bu tür uygulamalarla beraber Yoksulluğu Önleme Derneği, Hayırseverlik Örgütlenme Cemiyeti gibi oluşumlar, toplum içinde daha sistemli bir tarzla; sosyal vaka çalışmaları, birey ve ailelere doğrudan hizmet, işsizlik,

yoksulluk, fiziksel ve zihinsel özürllürlere destek gibi alanlarda çalışmalar başlatmışlardır (Zastrow, 2015: 2-3).

Sosyal hizmetin sistematik bir müdahale geleneği yakalaması ise ilk olarak I. Dünya Savaşı yıllarında olmuştur. Savaşın fiziksel olarak getirdiği yıkıcı boyutlarının yanı sıra psikolojik olarak da artan travmalar sosyal hizmet uzmanlarına ihtiyacı beraberinde getirmiştir. Aktif savaş yürüten askerlerin ailelerine maddi yardım temelinde sürdürülen çalışmalar, savaş içinde ruhsal olarak olumsuz yönde etkilenen askerlere psikolojik destek ile devam etmiştir (Acar ve Çamur Duyan, 2003: 5). Psikiyatri yönlü sosyal hizmet alanı bu şekilde gelişmeye başlamıştır.

Bireyin sorunlarını çevresinde meydana gelen olaylardan ayıran ve sistemin genelini eleştirmeden müdahale yöntemi geliştiren medikal model bu dönem itibariyle sosyal hizmet alanında etkili olmuştur. Medikal modelin sosyal hizmet alanında etkili olması ise belli başlı tarihsel koşullar içinde gerçekleşmiştir. 18. Yüzyılda tüm Avrupa'yı etkisi altına alan liberalizm bu anlamda ön plana çıkmaktadır. Devletin sosyal alanda meydana gelen sorunlara müdahalede bulunmadığı, piyasanın kendi kendisini dengeleyeceği fikriyle liberalizm, hayatı her yönüyle etkisi altına almıştır.

Piyasanın tüm yaşamı kontrol altına tuttuğu kapitalizm koşullarında, sosyal çalışmalar enformel dinamiklerce yürütülmüştür. Bireysel özgürlüklerin ön planda olduğu rekabete dayalı liberal ekonomide, dezavantajlı gruplar bu açıdan kendi kaderlerine terk edilmiştir. Sistemden kaynaklı yoksulluk, savaş travması gibi problemler bireyin kişisel yaşamıyla özdeşleştirilmekte, haliyle de sorunların çözüm kaynağı yine bireyin kendi yaşamında aranmaktadır. Bu açıdan medikal model-liberal ekonomi birlikteliğinin dayandığı toplumsal koşullar, bireyi esas alan devlet yapısı içinde şekillenmiştir. Devletlerin ideolojik yapılanması kapsamında teorik ve pratik uygulamalarda bulunan sosyal hizmetin müdahale sahası bu anlamıyla liberalizm sınırlarına takılmıştır. Nasıl ki devlet, liberalizm koşullarında birey odaklı yaşam tarzını ön plana çıkarmışsa, medikal model de bireyin ruhsal durumunu yine salt kendisiyle değerlendirmeye almıştır.

Rekabete dayalı piyasa sistemini savunan liberal yaklaşımın toplumsal yaşamdaki karşılığı ise, kapitalizmin bireye biçtiği değerle eşgüdümlü halde sürmüştür. Sınıflar arasındaki farkın iyice açıldığı bir dönemde, sosyal hizmet çalışmaları da devletlerin ideolojisinin dışına çıkamamıştır. Liberalizm bu noktada, ortaya çıkan problemlerin çözüm noktası için aile kurumunu, kiliseleri ve diğer gönüllü grupları işaret etmiştir. Sosyal hizmetin liberal ekonomi içindeki rolü ise sistemin genel ideolojisine paralel olarak gelişmiştir. Medikal modele dayalı sosyal hizmet, problemlerin çözüm noktasını bu açıdan bireyle sınırlamıştır. Kapitalizm şartlarına bağlı olarak ortaya çıkan sorunların, bireysel zayıflık/patolojik problem olarak belirlenmesi bu anlamıyla medikal modelin en temel özelliğini oluşturmaktadır.

Liberalizm koşullarında sistemden kaynaklı ortaya çıkan gelir eşitsizliklerine yönelik yaklaşım konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Gelir eşitsizliklerini önlemek adına piyasada ve sosyal alanda gerekli olan müdahaleler liberal sisteme dayalı devletler tarafından gerçekleştirilmemektedir. Liberal düşünceye göre; devlet dezavantajlı gruplara dağıtılmak üzere vergi toplayamaz, piyasaya müdahale edemez. Meydana gelen gelir eşitsizliklerinin çözümünün devlet dışındaki gönüllü kurumlar aracılığıyla olmasını ister. Bu açıdan liberalizm

sistemi oluşturan tüm parçaları birbirinden ayırmakta, devletin sosyal alana dair tüm etkisini sınırlandırmaktadır.

Klasik liberal düşüncenin adalet, etkinlik, refah, büyüme gibi sosyal refahın ana unsurlarını olumlu yönde etkileyememesinin sonuçlarının toplumlarda yıkımlara yol açması ise yeni bir ekonomik düzenin gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Sosyal refahın optimizasyonunu sağlamada eksik kalan klasik liberal düzenin aşılması ve Avrupa özelinde yeni bir sistemin getirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir (İTO, 2007: 39). Devlet içindeki ideolojik değişime göndermede bulunan bu süreçle birlikte sosyal hizmet alanı da çevresi içinde birey yaklaşımını benimseyen bir konumda olmuştur.

Sosyal Refah Devletin Ortaya Çıkışı ve Çevresi İçinde Birey Kavramının

Sosyal Hizmet Alanındaki Gelişimi

2. Dünya Savaşı sonrasında liberal ekonomik düzen topyekun olarak yadsınmasa da, dönemin soğuk savaş koşulları (Doğu-Batı Blokları) içinde Avrupa’da sosyal refah devleti yönlü adımlar atılmıştır. 1945 yılı sonrasında başlayan bu dönemle birlikte sosyal yönü ağır basan düzenlemelerin ortaya çıkmasındaki ana nedenler ise; sanayileşmenin yayılması, piyasa başarısızlıkları, modernleşme ve Marksizm olarak belirtilmektedir (İTO, 2007: 181). Bu dört temel unsura bağlı kalacak şekilde özellikle sermaye kaynakları güçlü olan Avrupa devletleri sosyal refah ideolojisini benimsemişlerdir. Ekonomik ve sosyal gelişmelerin birbirlerini sürekli değiştiren/dönüştüren yapısını düşündüğümüzde, sosyal refah devleti düşüncesiyle birlikte toplum içinde dezavantajlı olarak görülen gruplara yaklaşımda değişimler ortaya çıkmıştır. Bireyi baz alarak sorunların kaynağını yine kendisinde arayan bakış geride bırakılarak, problemleri sistemsiz düşünen ve bireyi içinde bulunduğu tüm toplumsal dinamiklerle yorumlayan ideolojik bakış açısının yerleşmesi 1980’lerin ortalarına kadar sürmüştür.

Piyasa başarısızlıkları ortaya çıktığında bunların düzeltilmesi için “müdahale” yöntemine başvurusu ve piyasanın “düzenlenmesi” görevini üstlenen devlet yapılanması bu çerçevede ekonomik gelişmelere aktif olarak katılmıştır (TÜSİAD, 1995: 73).

Sosyal refah devletin Avrupa’da benimsenmesi ise belli başlı tarihsel gelişmeler ile gerçekleşmiştir. Bu gelişmelerden ilki 1929 Büyük Buhranı’dır. Üretimde yaşanan düşüş, işsizlik, yoksulluğun artması ve toplumsal sorunlarla birlikte piyasanın kendi kendisini dengeleyeceğine olan inanç bu tarih ile çökmüştür (Çubukçu, 2010: 274). Büyük Buhran’ın yanı sıra sosyal refah devlet anlayışının ortaya çıkmasındaki bir diğer neden SSCB’nin (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) varlığıdır. Sosyalist varlığıyla liberal ekonomiyi tehdit eden eşitliğe dayalı ekonomik koşullar, bireyci bakış açısını değişime zorlamıştır. 1929 Büyük Buhranı ile birlikte klasik liberal ekonomi etkisinin azalışı, SSCB’ye karşı ideolojik bir tutum olarak ortaya çıkmıştır. SSCB’nin yayılcı ideolojisine karşı toplumun memnun edilmesi, işsizlik oranlarının azaltılması, ekonomik istikrar gibi nedenlerden kaynaklı yeni bir devlet anlayışı gelişmiştir. SSCB’nin yükselişi ve emeğin kapitalizme verdiği mücadelenin siyasallaşması da klasik liberalizmin aşılmasını zorunlu hale getirmiştir (Koray, 2007: 28).

Avrupa özelinde dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım politikalarının geliştirilmesi de bu döneme rastlamaktadır. Almanya’da 20. yüzyılın başında başlayan fakat dünya savaşlarıyla kesintiye uğrayan işsizlik sigortası, emeklilik gibi süreçlerin Avrupa içinde sistemli bir şekilde yükselmesiyle, sosyal yardımlar; dezavantajlı birey, grup ve topluluklara ulaştırılmaya başlanmıştır. Vergilerin bir kısmının dezavantajlı gruplara aktarılması şeklinde vergi gelirleri düzenlenmiş ve böylece devletlerin piyasaya yönelik tutumları değişikliğe uğramıştır. Klasik liberal düzende savunma, adalet dağıtma gibi görevleri üstlenmekle sınırlı kalan devletler 1945 yılı sonrasında sosyal alana doğrudan etkide bulunmuşlardır.

Sosyal alanda devletin görünürlüğün artması ise sigorta, işsizlik, emeklilik, sosyal yardım gibi araçlarla belirginlik kazanmıştır. Sosyal refah devletinin gelişmiş bürokrasisi sayesinde; ekonomik dengesizlikler vergilerin transfer yoluyla dezavantajlı gruplara dağıtılmasıyla çözülmeye çalışılmış, toplumsal çelişkiler de bu sayede “törpülenmiştir”. Artan bürokrasiyle birlikte sosyal yardımların dağılımı, toplumun dezavantajlı gruplarını kapsayacak şekilde geniş bir çevrede ele alınmıştır. Belirlenen dezavantajlı grupların asgari yaşam koşulları üretim-tüketim koşulları içinde dengelenmiş, sosyal politikalar toplumların en küçük yapısına kadar genişletilmiştir. Bu noktada sosyal refah devleti; klasik liberal anlayışın bireye bakış açısını genişleterek, işsizlik ve özürülük politikaları gibi grupların sistem içinde düşünüldüğü yeni bir ideolojik bakış açısını getirmiştir.

Sosyal refah devletinin 1945 yılı sonrasında Avrupa’da önem kazanmasıyla birlikte tüm sosyal alanlarda olduğu gibi sosyal hizmette teorik ve pratik açıdan bir değişime gidilmiştir. Çevre kavramının, sorunların anlaşılmasında temel kavram olarak belirginleşmesi bu döneme rastlamaktadır.

Böylece 2.Dünya Savaşı sonrasında çevre kavramını müdahale sürecine katmayan kuramlar eleştirilerek, sosyal hizmet alanına “çevresi içinde birey” kavramı getirilmiştir. Sorunları çevreden bağımsız düşünen, problemin kaynağını kişinin mental sorunları olarak adlandıran medikal modelin eleştirisi, davranış problemi olan bireylerin hasta olarak kabul edildiği düşüncesinin sorgulanmasına kadar götürülmüştür. Sadece ruhsal süreçler üzerine odaklanan ve normal dışı davranış sergileyen bireyleri şizofren, manik depresif gibi sınıflara ayıran psikiyatri alanı bu anlamıyla sorgulanarak, “çevresi içinde birey” kavramı sosyal hizmet literatürüne dahil edilmeye çalışılmıştır (Danış, 2006: 46). Böylece bireyin sorunlarını sadece kendi öznel koşullarında arama düşüncesi, sistem odaklı bakış açısıyla eleştirilmiştir. Devlet yapısının müdahale yelpazesinde, “salt” bireyi aşan ve bireyin çevresini de problemlerin çözümüne katan bu süreç, sosyal hizmetin bugünkü konumunu doğrudan etkileyen bir gelişmedir.

Sosyal refah devletiyle gelişen yeni sistem içinde, sosyal hizmetin bakış açısı bu kapsamda problemlerin kaynağına ilişkin bir sorgulama ile birlikte gelişmiştir. Bu sorgulama ise; yerel veya toplumsal olsun hiçbir sorunun birbirinden bağımsız olamayacağı ve sistem içindeki her parçanın birbirini etkilediği düşüncesiyle gerçekleşmiştir.

Anlaşılmaya ve anlamlandırılmaya çalışılan problemlerin çözümü ise; birbirinden bağımsız olmayan sorunların etki alanı içine girdiği düşünülen tüm özneleri kapsayacaktır. Çevre kavramı burada daha da belirgin hale gelmektedir. Bir “şeyin” çevresini, o varlığı etkileyen, değiştirip dönüştüren her şey olarak tanımladığımızda, çözüm noktası da sistemsel bir tarzda

gelişecek ve birbirinden bağımsız ol(a)mayan etmenlerin ortak bir sistem içinde düşünülmesini sağlayacaktır.

Sosyal hizmet alanındaki “çevresi içinde birey” kavramı, bu anlamıyla daha anlaşılır olmaktadır. Toplumsal düzlemde ortaya çıkan, birey veya topluluklar üzerinde var olan işsizlik, yoksulluk, gıda, sağlık, barınma, göç gibi sorunların çözümü bir bütün olarak kavranmayı mecbur kılmaktadır. Bireyi çevresiyle, grupları tüm toplumla, devletleri tüm uluslararası ülkelerle aynı habitat içinde düşünerek yorumda bulunmak bu anlamıyla kapsamlı bir düşünme etkinliğine hizmet edecektir.

Çevresi içinde birey kavramının getirdiği bütünsel yaklaşım, sosyal alandaki saha çalışanlarının düşünsel kapasitelerini arttıran bir sürece tekabül etmektedir. Bireysel sorun olarak kabul edilen problemlerin arka planına sistemli bir düşünme etkinliğiyle eğilmeyi mümkün kılan bu yaklaşım, sorunlar arasındaki her parçanın birbirine bağlı olduğu söylemiyle pratik ve teorik anlamda sosyal hizmet alanına oldukça önemli bir katkı sağlamıştır.

Sonuç

Dünya savaşları, 1929 Buhranı, SSCB gibi dinamiklerin etkisiyle Avrupa'daki devlet yapısının görece sosyal oluşu, sosyal hizmet düşüncesinde farklılıkların oluşmasını beraberinde getirmiştir. Medikal model anlayışından, çevresi içinde birey anlayışına kayan bu yapı içinde birey çevresiyle değerlendirmeye alınmıştır. Zorunlu bir değişimi ifade eden yeni düzende bireyin etrafında gelişen tüm dinamikler problemlerin çözüm arayışlarında ana etkenler olarak belirlenerek “çevresi içinde birey” anlayışı sosyal hizmetin ana gövdesini oluşturmuştur.

Sorun yaratan dinamikleri bir bütün içerisinde değerlendiren ve bu yönlü müdahale seçenekleri sunan çevresi içinde birey kavramı, bireyin kendisi, bulunduğu sosyo-kültürel çevre, devletin ideolojik yapısı gibi dinamikleri içinde barındırmaktadır. Ortaya çıkacak sorunların çözümü ise, tüm bu dinamikleri içine alan çevreden bağımsız olamamaktadır (Duyan, 2010: 159). Sonuç olarak; bireyi salt kendi başına düşünen bakış açısı aşılıp, sorunların çözümünü sistemsal yorumlayan ve tüm parçalar arasında bağ kuran bir sosyal hizmet müdahalesi sosyal refah devleti ideolojisiyle ortaya çıkmıştır.

Medikal modelden çevresi içinde birey yaklaşımına geçişi tarihsel olaylar eşliğinde irdeleyen bu tartışmada sonuç olarak belirtilmesi gereken bir nokta daha bulunmaktadır. Çalışmanın eleştirisi nihayetinde ortaya konulacak bu düşünce, sosyal hizmet alanındaki eleştiri kanallarını açık tutmak adına, araştırmacının öznel fikirleri kapsamında yapılacaktır.

Tartışmanın sınırlarını ihlal etmeden belirtilmesi gereken bu eleştiri; çevresi içinde birey ve sosyal refah devleti olumlamasının, tüm sorunların çözüldüğü, çözülmese bile sosyal hizmetin böylesine bir potansiyele sahip olduğu düşüncesine karşı geliştirilebilir. Her ne kadar toplumcu, sosyal adalete ve problemleri sistemsal yorumlayan bir teorisi var olsa da, sosyal hizmet devletlerin ideolojisi dışına çıkabilecek bir pozisyonda değildir. Toplum içinde dezavantajlı gruplar için çalışan gruplardan (artan oranlı olarak da zenginlerden) alınan vergilerin dağıtımını gibi görevleri üstlenen sosyal hizmet sonuç itibarıyla devlet ideolojisine

bağlıdır ve ortaya koyacağı müdahaleler sistemsel bir çözüm getirmeye yet(e)memektedir. Çünkü her ne kadar “sosyal devlet” olgusundan bahsetsek de kapitalizm sürdüğü süreçte dezavantajlı grupların var olacağı yadsınamaz bir gerçekliktir. Sosyal hizmet adına bireyin bu sistem içindeki konumu, dezavantajlı grup içinde yer alma potansiyelinden ileri gelmektedir. Bu şekilde düşünüldüğünde, “çevre” kavramının makro düzeyde ele alınması ve sosyal hizmet alanının eleştirel bir süreç içinde yeni adımlar atması bir zorunluluğa işaret etmektedir.

Kaynakça

- Acar, H. ve Çamur-Duyan, G. (2003). Dünyada Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 1-19.
- Atasü-Topçuoğlu, R. ve Akbaş, E. (2009) Küreselleşme Sürecinde Daralan Sosyal Haklar ve Türkiye’de Sosyal Hizmet Sunumunda Yaşanan Dönüşümün Kuramsal ve Politik Çerçevesi, *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (s.175-181). Ankara: Belediye İş Yayınları.
- Çubukçu, S.U. (2010). Sosyal Demokrasi: Melez Bir Politik Gelenek. B. Örs (Der.), *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler* içinde (253-306). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Danış, M. Z. (2006). Davranış Bilimlerinde Ekolojik Sistem Yaklaşımı. *Aile ve Toplum*, 3(9), 45-53.
- Duyan, V. (2010). Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.
- Koray, M. (2007). Sosyal Politikanın Anlamı ve İşlevini Tartışmak” *Çalışma ve Toplum Dergisi* Sayı:15, s.19-55
- Özdemir, S. (2007). Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İTO, Yayın No: 2007-57, İstanbul.
- TÜSİAD (1995). *21. Yüzyıl İçin Yeni Bir Devlet Modeline Doğru Optimal Kamu Ekonomisinin ve Yönetiminin Yeniden Yapılanması ve Küçültülmesine Yönelik Öneriler*. İstanbul: TÜSİAD.
- Zastrow, C. (2015). Sosyal Hizmete Giriş (Çev. D. B. Çiftçi). Ankara: Nika Yayınevi.